

กระบวนการและกลวิธีการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดพุทธธรรมในหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี

Communication Process and Tactics in Dharma Books Authored by Buddhist Bhikku W.Wachiremaethee

ข้อฟ้า เกตุเรืองโรจน์¹, รองศาสตราจารย์อวยพร พานิช²

1นักศึกษาศาขานักวิชาวาทีวิทยาและสื่อสารการแสดง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการและกลวิธีการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดพุทธธรรม ในหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะที่ปรากฏในผลงานหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี และศึกษาวิธีการ และรูปแบบในการถ่ายทอดพุทธธรรมผ่านหนังสือธรรมะของท่านให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมสำหรับระเบียบวิธีวิจัย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview)

ผลการศึกษพบว่า กระบวนการในการถ่ายทอดหนังสือธรรมะในส่วนของเนื้อหาที่มีกระบวนการโดยเริ่มจากแรงบันดาลใจของผู้เขียน หากความรู้ในเรื่องนั้นๆ กำหนดแนวทาง ลงมือทำงานเขียน ส่งให้บรรณาธิการของสำนักพิมพ์ ตรวจสอบให้ถูกต้อง ดูแลเทคนิคการพิมพ์ และจัดพิมพ์หลังได้รับอนุญาตจากผู้เขียน ส่วนรูปแบบแต่ละสำนักพิมพ์ จะสร้างสรรค์รูปแบบตามกลุ่มเป้าหมาย และเอกลักษณ์ของสำนักพิมพ์นั้นๆ กลวิธีที่ใช้ในการถ่ายทอดหนังสือธรรมะ จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ กลวิธีทางภาษา และกลวิธีการนำเสนอ โดยกลวิธีทางภาษาที่ใช้มากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ การใช้คำสัมผัสคล้องจอง การใช้ภาพพจน์ประเภทอุปมา และการเล่นคำประเภทคำซ้ำ ตามลำดับ ส่วนกลวิธีการนำเสนอที่ผู้เขียนใช้มากที่สุดสามลำดับ ได้แก่ การยกตัวอย่างประเภททาทะของบุคคล การยกตัวอย่างประเภทพฤติกรรมหรือประสบการณ์ของบุคคล และการเปรียบเทียบ ตามลำดับ วิธีการที่ท่าน ว.วชิรเมธีใช้ในการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม คือ การยกตัวอย่างประเภทเหตุการณ์ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ บริบทภาพรวมของสังคม บริบทเหตุการณ์รายวัน และบริบทเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์

รูปแบบการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมให้ความสำคัญโดยเน้น “การถ่ายทอดให้ร่วมสมัย” ประกอบด้วยการใช้ภาษาต้องเป็นภาษาของคนร่วมสมัย ส่วนงานเขียนเข้าใจง่าย การยกตัวอย่าง เป็นการยกตัวอย่างที่สมจริง ใกล้ตัว และตัวตนของผู้เขียนเป็นคนร่วมสมัย ใช้ประสบการณ์ตรงเพื่อถ่ายทอดพุทธธรรมอย่างถึงแก่น

Abstracts

The objective of this research is to study the process and tactics of Buddhist doctrine in composition of buddhist bhikku W. Wachiramaethee, and to study his instructive patterns which conformed to the social context. Using the qualitative approach, this work involved the textual analysis and depth interview.

In term of the compositing process, the context was inspired by the buddhist bhikku W. Wachiramaethee himself, then started gathering information and specified the presenting method. After the composition was written, it was corrected by press editor and published. The appearance of each book was taken care by its press so as to match the market and present the press identity.

The tactics, which were used by the buddhist bhikku W. Wachiramaethee, could be divided into two segmentations, literary tactics and delivering tactics. The three most used literary tactics were using assonance, using simile, and using repeating words respectively, while the three most used delivering tactics were quoting from someone's phrase, exemplification of someone's behavior or

experience, and using comparison respectively. His composition conformed to the social context by using exemplification. These exemplified circumstances used in his works could be categorized into overall society context, quotidian context, and historical context.

บทนำ

ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งจากข้อมูลของสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สืบค้นจาก <http://portal.nso.go.th>) พบว่ามีผู้นับถือศาสนาพุทธมากถึง 57,324,600 คน จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 62,308,887 คน เหตุที่จำนวนประชากรผู้นับถือศาสนาพุทธมีมากเช่นนี้ เนื่องมาจากการนับถือที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นด้วยความศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนาอย่างเหนียวแน่นของชาวไทย แต่สิ่งที่น่าสังเกต คือชาวไทยพุทธมีความสนใจศึกษาหลักธรรมในพุทธศาสนาค่อนข้างน้อย แม้ว่าจะมีช่องทางและวิธีการมากมายในการศึกษา

ปีนัตดา นพพานวัน (2533) ศึกษาเรื่อง“กระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย” พบว่าปัญหาอุปสรรคในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะ คือพระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังคงติดอยู่กับรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะแบบเดิม กล่าวคือ มีวิธีการเทศน์ที่ไม่น่าสนใจชวนติดตาม โดยใช้คำศัพท์ภาษาบาลีจำนวนมาก มีการเทศน์ที่ขาดจังหวะ ไม่มีชีวิตชีวา ไม่สร้างความกระตือรือร้นแก่ผู้ฟัง และไม่มีการใช้ภาษาร่วมสมัย

แต่ในปี พ.ศ. 2547 มีการเปลี่ยนแปลงในวงการธรรมะเกิดขึ้น เมื่อพระนักเขียนรูปหนึ่ง ได้ปฏิวัติวงการศาสนาให้มีความแปลกใหม่ชวนติดตาม โดยไม่ยึดติดกับแนวปฏิบัติเดิมของพระนักเทศน์นักเขียนในอดีต ทำให้เกิดกระแสความนิยมศึกษาธรรมะถึงขั้นที่เป็นปรากฏการณ์ของสังคม พระนักเทศน์นักเขียนท่านนี้ คือ “พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี” หรือที่รู้จักกันในนาม “ว.วชิรเมธี”

ด้วยความรู้ความสามารถ และศิลปะการถ่ายทอดพุทธธรรมของท่าน ทำให้ท่านได้รับการยอมรับในเวลาเพียงไม่นาน ท่านว.วชิรเมธีได้ถ่ายทอดพุทธธรรมผ่านการประพันธ์หนังสือธรรมะ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างสูง สังเกตได้จากยอด

การพิมพ์ที่สูงถึง 20 - 30 ครั้ง รวมถึงการเป็นหนังสือยอดนิยมติดอันดับหนังสือขายดี (Best Seller) ทุกครั้งที่มีการออกหนังสือธรรมะเล่มใหม่ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าท่านว.วชิรเมธี เป็นพระนักเขียนนักเทศน์ที่โดดเด่นอย่างยิ่งในยุคสมัยนี้ ท่านเป็นผู้พลิกโฉมวงการธรรมะให้สามารถเข้าถึงผู้อ่านทั้งหน้าเก่าและหน้าใหม่ได้อย่างทั่วถึง ความคิดที่ว่าธรรมะอยู่ในความสนใจเฉพาะผู้สูงอายุ จึงไม่เป็นจริงอีกต่อไป เพราะทุกวันนี้ธรรมะได้เข้าสู่กระแสความสนใจของผู้คนหลากหลายช่วงวัยและอาชีพ

ผู้วิจัยเป็นหนึ่งในบุคคลที่รู้สึกทึ่งว่า “หนังสือธรรมะเป็นยาขมหม้อใหญ่” ที่ไม่ชวนให้อ่าน แต่เมื่อได้พบกับหนังสือธรรมะของท่านว.วชิรเมธี ที่มีรูปเล่มสวยงามสะดุดตา ดูต่างจากหนังสือธรรมะที่เคยพบมา ยิ่งได้อ่านก็พบว่างานเขียนของท่านมีเสน่ห์ ชวนติดตาม มีการร้อยเรียงภาษาที่น่าสนใจ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความประทับใจในหนังสือของท่านอย่างยิ่ง ขณะเดียวกันก็เกิดคำถามขึ้นในใจว่าเหตุใดโดยาขมหม้อใหญ่จึงกลายเป็นขนมหวานรสอร่อยได้เป็นเหตุให้ศึกษาเรื่อง“กระบวนการและกลวิธีการถ่ายทอดพุทธธรรมในหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี”

การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษากระบวนการตั้งแต่วิธีคิดในจุดเริ่มต้น กระทั่งการวางแผน จนลงมือเขียนงาน รวมถึงขั้นตอนอื่นๆ ที่คณะทำงานต้องวางแผน และศึกษาในส่วนของกลวิธีที่ผู้เขียนใช้ในการถ่ายทอดธรรมะให้เกิดความประทับใจ รวมถึงศึกษาเนื้อหาและรูปแบบที่ผู้เขียนใช้ในการนำเสนอสารให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมในแต่ละสมัย

การศึกษานี้จึงจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อบุคคลหรือสถาบันที่มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ ไม่ว่าจะป็นสถาบันการศึกษา ทั้งทางโลกและทางธรรม หรือสถาบันสื่อสารมวลชนที่มีหน้าที่ในการส่งทอดข้อมูลข่าวสาร โดยสามารถประยุกต์ใช้ให้มีความหลากหลายในเนื้อหาของ การถ่ายทอดได้มากกว่าการถ่ายทอดธรรมะตามกรณีศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการนำวิธีการ หรือแนวทางการถ่ายทอดสารของท่านว.วชิรเมธีมาใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการถ่ายทอดที่ใช้อยู่ หรือบูรณาการให้มีความสอดคล้องกับลักษณะการถ่ายทอดในรูปแบบที่ต่างกันออกไป

ปัญหานำวิจัย

1. ท่าน ว.วชิรเมธี และคณะผู้จัดทำหนังสือธรรมะ มีกระบวนการและกลวิธีเช่นไรในการถ่ายทอดธรรมะให้ได้รับความนิยม
2. ท่าน ว.วชิรเมธี ใช้วิธีการและรูปแบบในการถ่ายทอดพุทธธรรมผ่านหนังสือธรรมะของท่านอย่างไรให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการและกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะที่ปรากฏในผลงานหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี
2. เพื่อศึกษาวิธีการและรูปแบบในการถ่ายทอดพุทธธรรมผ่านหนังสือธรรมะของท่านให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม

ขอบเขตของงานวิจัย

ศึกษาจากผลงานหนังสือธรรมะที่ประพันธ์โดยท่าน ว.วชิรเมธี เพียงผู้เดียวไม่นับรวมผลงานที่ประพันธ์ร่วมกับผู้อื่น โดยศึกษาหนังสือเล่มที่พิมพ์จำหน่าย ตั้งแต่เล่มแรกซึ่งจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 19 เล่ม

นอกจากการศึกษาเอกสารแล้ว มีส่วนของการสัมภาษณ์ท่าน ว.วชิรเมธี บุคคลใกล้ชิด คณะผู้จัดทำหนังสือทั้งที่เป็นคณะทำงานของท่าน และคณะผู้จัดทำหนังสือในส่วนของสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์มากกว่า 1 เล่ม ทั้งสิ้นจำนวน 2 สำนักพิมพ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการถ่ายทอดธรรมะ หมายถึง ขั้นตอนและวิธีการในการถ่ายทอดธรรมะผ่านงานเขียน ประกอบด้วยกระบวนการในส่วนเนื้อหา และรูปเล่มโดยเริ่มตั้งแต่ที่มาของงานเขียน ขั้นตอนการเขียนงานในส่วนความรับผิดชอบของท่าน ว.วชิรเมธี และกระบวนการผลิตหนังสือในส่วนความรับผิดชอบของสำนักพิมพ์

กลวิธีการถ่ายทอดธรรมะ หมายถึง เทคนิควิธีต่างๆ ที่ท่าน ว.วชิรเมธี ใช้ในการเขียนหนังสือธรรมะให้มีความแตกต่างชวนติดตาม โดยจำแนกเป็นกลวิธีทางภาษา และกลวิธีนำเสนอ

วิธีการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม หมายถึง วิธีการที่ท่าน ว.วชิรเมธี ใช้ เป็นวิธีหลักในการนำเสนอพุทธธรรม ให้มีความสอดคล้องกับเหตุการณ์หรือบริบทของสังคมผู้อ่าน

รูปแบบการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม หมายถึง รูปแบบที่ท่าน ว.วชิรเมธี ใช้ในการถ่ายทอดสารให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสังคม โดยเน้นการทำให้ร่วมสมัย

หนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี หมายถึง งานเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะประเภทหนังสือเล่มที่พิมพ์จำหน่าย ประพันธ์โดยพระมหาวิฑูชัย วชิรเมธี หรือ ว.วชิรเมธี เพียงผู้เดียว ไม่ได้ประพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ไม่ใช่บทสัมภาษณ์ หรือหนังสือประกอบการเรียน โดยจัดพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 - 2552

คณะทำงานหนังสือธรรมะ หมายถึง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำหนังสือธรรมะซึ่งเป็นคณะทำงานของท่าน ว.วชิรเมธี ในสถาบันวิมุตตยาลัย

ผู้จัดทำในส่วนสำนักพิมพ์ หมายถึง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการออกแบบและจัดทำหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี โดยเป็นบุคลากรของสำนักพิมพ์ที่ตีพิมพ์หนังสือธรรมะของท่านมากกว่า 1 ครั้ง คือ สำนักพิมพ์เรือนปัญญา และสำนักพิมพ์อมรินทร์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีและงานวิจัยที่นำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา มีดังนี้

1. แนวคิดเรื่องพุทธวิธี และหลักการถ่ายทอดสารของพระพุทธเจ้า มนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้และเข้าใจที่ต่างกัน พระพุทธเจ้าได้จำแนกมนุษย์ตามความแตกต่างในการเรียนรู้ธรรมะ พุทธวิธีและเทคนิคการสอนธรรมะของพระพุทธองค์จึงแตกต่างกันไปตามกาลเทศะและบุคคลที่จะสั่งสอน ทั้งในส่วนของเนื้อหา ตัวผู้รับการสอนและวิธีการสอน

2. แบบจำลองการสื่อสาร เดวิด เค เบอร์โล ได้เสนอแบบจำลองที่เน้นความสำคัญขององค์ประกอบสำคัญ 4 อย่างในกระบวนการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร (Source) สาร (Message) ช่องทางของสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) หรือที่รู้จักกันในชื่อแบบจำลอง SMCR สำหรับ

การสื่อสารมวลชนช่องทางของสารมีหลายชนิดด้วยกัน คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม และนิตยสาร แบบจำลองของเบอร์โลได้อธิบายถึงปัจจัยส่วนตัวบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสื่อสารด้วย ซึ่งได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ทศนคติ ความรู้ ระบบสังคม และสภาวะวัฒนธรรมทั้งของผู้ส่งสารและผู้รับสาร

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้ส่งสาร เดวิด เค เบอร์โล (1960: 30-72 อ้างถึงในอายุพร พาณิช, 2549: 318-319) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยของผู้สร้างสารที่ช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ หรือคุณลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จ และประสิทธิผลของการสื่อสารที่ผู้ส่งสารจำเป็นต้องมี ได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) ความรู้ (Knowledges) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Social and culture system) ส่วนอริสโตเติล (อ้างถึงในเอ็กิง พันธุ์เอ็กิงอมร, 2539: 438) กล่าวถึงความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารว่าบุคลิกของผู้พูดเป็นสาเหตุสำคัญของการพูดโน้มน้าวใจ ประกอบด้วย Intelligence ผู้พูดต้องเป็นผู้มีสติปัญญาลึกซึ้ง มีไหวพริบเขาวนปัญญา Good will ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง Good character ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีนิสัยดี มั่นคงในศีลธรรม

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวางแผนและกระบวนการสร้างสาร สมควร กวียะ (2546: 287) กล่าวถึงกระบวนการสร้างสารไว้ว่า ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1. ทำความเข้าใจสารที่จะนำมาสร้าง 2. เรียนรู้และทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย 3. ทบทวนทฤษฎีการสร้างสารเพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับเป้าหมาย 4. กำหนดแผนกลยุทธ์และการลงมือสร้างสาร

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับสาร ทั้งเรื่องความหมายของสาร การใช้วงภาษาในสาร การผูกประโยคให้มีน้ำหนัก โวหารภาพพจน์ การจัดลำดับสาร กลยุทธ์การสร้างและตรงความสนใจ การเล่าเรื่อง หลักฐานสนับสนุนสารโน้มน้าวใจ คุณภาพสาร โดยผู้วิจัยนำแนวคิดนี้มาใช้ในการออกแบบตารางวิเคราะห์ข้อมูลและเป็นกรอบในการวิเคราะห์สาร (Message) เพื่อศึกษากลวิธีที่ผู้เขียนใช้ในการถ่ายทอดสาร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานรวมถึงเป็นแนวทางในการประยุกต์วิธีการต่างๆ เพื่อใช้ในการออกแบบการวิจัย การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตใจผู้เข้ารับการอบรมของสำนักธรรมปฏิบัติ โดยนิตยา จึงเกษมสุข (2531) การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย โดย ปันนิตดา นพพานวัน (2533) การเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์ โดย สมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ (2539) วิธีการถ่ายทอดธรรมะของหลวงพ่อบุชา สุภัทโท โดย จิราพร เนติชาติดา (2542) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดย อัญชลี ธีรเนตร (2543) ปรัชญาการสื่อสารในธรรมสารของพุทธทาสภิกขุ โดย ปุณยนุช ชุตินา (2543) ปุจฉา-วิสัชนา : กลวิธีทางวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทยพุทธศาสนา โดย พิสิฐ กอบบุญ (2548)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลประเภทเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล

โดยข้อมูลประเภทเอกสารแบ่งเป็น 3 จำพวก ได้แก่ ผลงานหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี เป็นหนังสือธรรมะที่ท่าน ว.วชิรเมธีประพันธ์ขึ้นเพียงผู้เดียว ไม่ใช่งานประพันธ์ร่วม และเป็นหนังสือเล่มที่พิมพ์จำหน่าย โดยจัดพิมพ์ครั้งแรกในปี.ศ. 2545 ถึงพ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 19 เล่ม เพื่อใช้วิเคราะห์ในส่วนของสาร เอกสารหรือหนังสือที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติ และผลงาน รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี ซึ่งมีผู้อื่นประพันธ์ไว้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ผู้ส่งสาร (Sender) และเอกสาร หรือหลักฐานอ้างอิงที่แสดงถึงบริบทของสังคมในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการเทียบเคียงเหตุการณ์ในแต่ละสมัยกับเนื้อหาธรรมะที่ท่าน ว.วชิรเมธีถ่ายทอดในการศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหา รูปแบบและวิธีการถ่ายทอดพุทธธรรมกับบริบทของสังคมที่ต่างออกไปตามช่วงเวลา

ส่วนข้อมูลประเภทการสัมภาษณ์บุคคลนั้นมีผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ส่งสาร คือท่าน ว.วชิรเมธี บุคคลใกล้ชิด คือ คุณแทนคุณ จิตต์อิสระ เป็นผู้ที่มีความสนิทสนม ได้ร่วมงานกับท่าน ว.วชิรเมธี ในฐานะเลขาและผู้ติดตาม คณะผู้จัดทำหนังสือของผู้ส่งสาร คือ คุณเรจฤทธิ์ ธิชาญ ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะจัดทำหนังสือของผู้ส่งสาร เป็นผู้รับผิดชอบควบคุมดูแลการจัดทำหนังสือของท่าน ว.วชิรเมธีอย่างละเอียดทุกขั้นตอนในทุกเล่ม ส่วนคณะผู้จัดทำของสำนักพิมพ์เลือกสัมภาษณ์บรรณาธิการของสำนักพิมพ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ เป็นสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์หนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธีตั้งแต่ 2 เล่มขึ้นไป โดยสำนักพิมพ์เรือนปัญญาสัมภาษณ์ คุณรักษ รมัญญา สำนักพิมพ์อมรินทร์สัมภาษณ์ คุณเทววัลย์กานต์ มุ่งปิ่นกลาง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตารางบันทึกกลวิธีการถ่ายทอดพุทธธรรม
2. แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก

(In-depth Interview) โดยแบ่งออกเป็น 4 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร บุคคลใกล้ชิดผู้ส่งสาร คณะจัดทำหนังสือของผู้ส่งสาร และคณะจัดทำหนังสือของสำนักพิมพ์ต่างๆ

ผลการวิจัย

1. กระบวนการและกลวิธีที่ท่าน ว.วชิรเมธีใช้ในการถ่ายทอดธรรมะให้ได้รับความนิยม

1.1 กระบวนการในการถ่ายทอดหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี

จากข้อมูลการสัมภาษณ์สามารถจำแนกกระบวนการในการถ่ายทอดธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี ได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1.1 ส่วนเนื้อหา การนำเสนอเนื้อหา

หลักในหนังสือธรรมะแต่ละเล่มนั้น มีที่มาจาก 3 ลักษณะ คือ 1) รวบรวมจากบทความที่เคยตีพิมพ์ 2) เขียนขึ้นใหม่โดยเนื้อหาหลักมาจากแนวคิดของผู้เขียนเอง หรือทางสำนักพิมพ์เป็นผู้กำหนดประเด็น 3) ถอดเทปเทศนาของท่าน ว.วชิรเมธี กรณีที่ผู้เขียนกำหนดเนื้อหาเอง พบว่าผู้เขียนมีหลักในการเลือกเนื้อหาที่จะนำเสนอ โดยต้องตอบโจทย์ของตนเองคือเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจหรือความถนัด เห็นว่าสังคมกำลังต้องการหรือจำเป็นที่จะต้องรู้ ความถูกต้องของเนื้อหาที่จะนำเสนอ

วิธีการสื่อสารที่จะนำเสนออย่างได้ผล และการส่งไปยังผู้บริโภคโดยวิธีไหน

ส่วนความรับผิดชอบของท่าน ว.วชิรเมธีในการถ่ายทอดธรรมออกมาเป็นเนื้อหาสำหรับตีพิมพ์ มีกระบวนการวางแผน จัดลำดับขั้นตอนต่างๆ ที่ชัดเจน และเป็นแนวทางเดียวกับการผลิตสื่อ ตั้งแต่กระบวนการก่อนการเขียน ระหว่างการเขียน และหลังการเขียนเสร็จสิ้น โดยขั้นตอนทั้งหมดเริ่มจากแรงบันดาลใจของท่าน ซึ่งท่านจำแนกออกเป็น 2 แบบ คือ แรงบันดาลใจจากสิ่งที่ท่านมีความสนใจ และแรงบันดาลใจจากสิ่งที่เป็นปัญหาสังคมในขณะนั้น ซึ่งจากการประมวลพบว่า เรื่องที่อยู่ในความสนใจของท่านมีความหลากหลายตามแต่ท่านจะได้พบเจอเรื่องใดๆ แล้วเกิดความสงสัยข้องใจหรือเกิดความคิดที่อยากจะถ่ายทอดเรื่องราวหลักธรรมให้ผู้อ่านได้เข้าใจคลายสงสัย เนื้อหาที่นำเสนอจึงมีความแตกต่างกันออกไป ดังปรากฏในงานเขียนของท่านหลายช่วงหลายตอน เช่น วิธีแก้ความโกรธ เรื่องความตาย การวางตนอย่างเหมาะสมของผู้ที่อยู่ในฐานะพระสงฆ์ การบริหารจัดการคน เวลา และความรู้สึก ปัญหาของคนทำธุรกิจ เป็นต้น

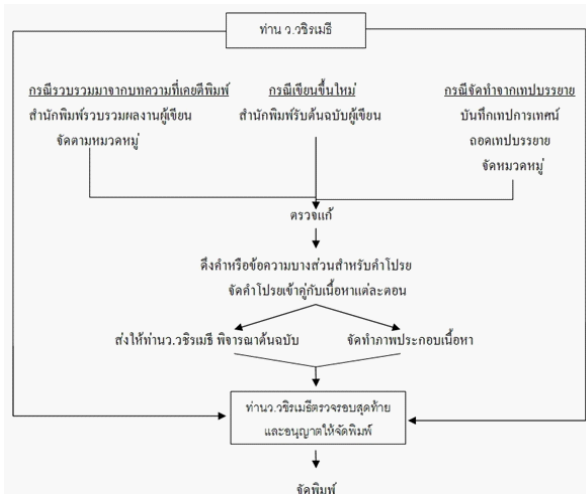
ส่วนแรงบันดาลใจที่มาจากปัญหาสังคมนั้น มีทั้งปัญหาความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคมหลากหลายด้าน เช่น ค่านิยม วัฒนธรรม การเมือง เป็นต้น ปัญหาความเข้าใจผิดเกี่ยวกับหลักคำสอนและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา ปัญหาความรักและสัมพันธ์ของบุคคลกลุ่มต่างๆ อาทิ ครอบครัว เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง เจ้านายลูกน้อง เพื่อนร่วมงาน คนรัก เป็นต้น รวมถึงอีกหลากหลายสาเหตุที่นำมาสู่ปัญหาต่างๆ ของสังคม เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่รู้จักพอ ความเห็นแก่ตัว ยาเสพติด เป็นต้น แรงบันดาลใจนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานของท่านตรงใจผู้อ่าน และให้ความรู้สึคว่าธรรมะเป็นเรื่องใกล้ตัวใช้ได้จริง

เมื่อได้ประเด็นการเขียนจากแรงบันดาลใจแล้ว เข้าสู่ขั้นตอนการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นกำหนดแนวทางนำเสนอ ลงมือเขียน แล้วส่งเข้าสู่กระบวนการของสำนักพิมพ์ต่อไป จากนั้นงานต้นฉบับสำหรับจัดพิมพ์จะถูกส่งกลับมาให้ท่าน ว.วชิรเมธีเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมอีกครั้งก่อนอนุญาตให้มีการจัดพิมพ์

1.1.2 ส่วนรูปเล่ม

การจัดทำรูปเล่มนั้นเป็นกระบวนการที่สำนักพิมพ์เป็นผู้รับผิดชอบ สามารถแสดงเป็นแผนผัง ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนผังกระบวนการจัดทำหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี

จากทุกกรณีพบว่าขั้นตอนการตรวจแก้ของทางสำนักพิมพ์นั้น แทบจะไม่ต้องแก้ไขใดๆ เนื่องจากผู้เขียนตรวจสอบและพิจารณาเป็นอย่างดีแล้ว บางครั้งที่ทางสำนักพิมพ์แก้ไขกลายเป็นการทำให้เกิดความหมายที่ต้องการสื่อสาร ส่วนการดึงคำโปรยนั้นทางบรรณาธิการจะเป็นผู้เลือกคำหรือข้อความที่เห็นว่าเหมาะสม ซึ่งพบว่าด้วยลีลาการเขียนที่มีกมิลล้องจอง มีคำคมหรือวรรคทองอันเป็นเอกลักษณ์ของท่านทำให้การเลือกคำโปรย รวมถึงการตั้งชื่อตอน ชื่อหนังสือของบรรณาธิการทำได้ง่ายขึ้น สำหรับการจัดทำภาพประกอบพบว่าในส่วนของท่านว.วชิรเมธีจะพิจารณาเป็นพิเศษเฉพาะการนำรูปของท่านไปใช้ เนื่องจากท่านเกรงว่าบางกรณีอาจเป็นเชิงการค้าที่ไม่เหมาะสมกับสถานะของสมณเพศ โดยแต่ละสำนักพิมพ์จะสร้างสรรค์รูปเล่มตามกลุ่มเป้าหมาย และเอกลักษณ์ของสำนักพิมพ์นั้นๆ ซึ่งการวิจัยนี้เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์จาก 2 สำนักพิมพ์ ได้แก่ สำนักพิมพ์เรือนปัญญา และสำนักพิมพ์อมรินทร์

สำนักพิมพ์เรือนปัญญาเป็นสำนักพิมพ์แรกที่บุกเบิกจัดพิมพ์งานของท่านว.วชิรเมธี รูปแบบการนำเสนอมีลักษณะเหมือนหนังสือธรรมะทั่วไป กล่าวคือ ลักษณะรูปเล่ม สีสันไม่ฉูดฉาด ขนาดรูปเล่มไม่แตกต่างจากหนังสือ

อื่นๆ ภาพหน้าปก เป็นภาพเรียบๆ ภาพประกอบภายในเล่มมีสีสันดงาม เป็นภาพแนวนามธรรม ใช้เทคนิคการวาดสีน้ำ ส่วนเทคนิคการพิมพ์ การเน้นคำ ดึงคำโปรย ยังคงเป็นตามหนังสือธรรมะทั่วไป

ภาพที่ 2 ภาพหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี ที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เรือนปัญญา

การออกแบบรูปเล่มลักษณะดังกล่าวมาจากเหตุผล 2 ประการ ได้แก่ สาเหตุจากการวางกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มคนตั้งแต่วัยทำงานขึ้นไป และข้อจำกัดของทางสำนักพิมพ์ ที่มีไซส์สำนักพิมพ์ขนาดใหญ่ ทำให้กระบวนการผลิตและเทคนิคจึงยังไม่แตกต่างจากสำนักพิมพ์ทั่วไปไปมากนัก

ในส่วนของสำนักพิมพ์อมรินทร์ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มจัดทำหนังสือธรรมะรูปเล่มแปลกตา จนได้รับกระแสตอบรับอย่างดี ทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมะอินเทรนด์ ได้มีการนำรูปแบบขนาดเล่มของหนังสือที่ประสบความสำเร็จในการออกแบบขนาดรูปเล่มที่เหมาะสมกับการอ่าน ผู้อ่านสามารถหยิบจับ พลิกอ่านถนัดมือ พกพาได้อย่างเหมาะสม ส่วนภาพหน้าปก และภาพประกอบภายในมีความแตกต่างฉีกแนวจากหนังสือธรรมะทั่วไป เพราะใช้สีสันสดใสหลากหลาย เป็นภาพวาดแนวน่ารัก คล้ายกับภาพที่ปรากฏตามหนังสืออินทนาการหรือหนังสือการ์ตูน ดุมีชีวิตชีวาสดชื่น หากดูเผินๆ อาจไม่ทราบว่าเป็นหนังสือธรรมะ ด้วยหน้าตาที่พลิกโฉมวงการหนังสือธรรมะ

ภาพที่ 3 ภาพหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธีที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อมรินทร์

กระดาษที่สำนักพิมพ์อมรินทร์เลือกใช้เป็นกระดาษถนอมสายตา (Green Read) เทคนิคการพิมพ์ การดึงคำโปรย การทำตัวหนา เหล่านี้สามารถสร้างความแตกต่างให้กับรูปเล่มของหนังสือธรรมดาได้ชนิดที่หลุดจากกรอบเดิม ซึ่งเนื่องมาจากหน้าที่สำนักพิมพ์อมรินทร์วางกลยุทธ์ในการจัดทำหนังสือธรรมดา และกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต่างไปจากเดิม กล่าวคือ สำนักพิมพ์ต้องการขยายกลุ่มเป้าหมายของผู้อ่านหนังสือธรรมดาให้สามารถอ่านได้ทุกช่วงวัย ทั้งวัยรุ่น วัยทำงาน และผู้สูงอายุ จึงออกแบบรูปเล่มที่ทันสมัย สดใสจนกลายเป็นการพลิกมิติใหม่ของหนังสือธรรมดา และเป็นเอกลักษณ์ของหนังสือธรรมดาของสำนักพิมพ์อมรินทร์

โดยสรุป กระบวนการนำเสนอพุทธธรรมผ่านหนังสือธรรมดาของท่าน ว.วชิรเมธีนั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนเนื้อหา ซึ่งมีท่าน ว.วชิรเมธีเป็นผู้รับผิดชอบ อีกส่วนคือ รูปเล่ม ทางสำนักพิมพ์เป็นผู้รับผิดชอบ กระบวนการทั้งสองส่วนนี้มีการดำเนินการที่สอดคล้องและต่อเนื่องกัน โดยเริ่มต้นด้วยตัวผู้เขียนและสิ้นสุดที่การตัดสินใจอนุญาตให้จัดพิมพ์ หลังผ่านกระบวนการอื่นๆ และการพิจารณาของผู้เขียนแล้ว

1.2 กลวิธีที่ท่าน ว.วชิรเมธีใช้ในการถ่ายทอดหนังสือธรรมดา

1.2.1 กลวิธีทางภาษา สำหรับกลวิธีทางภาษาเป็นการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์เฉพาะส่วนเนื้อหาของงานเขียน ไม่นับรวมชื่อหนังสือ หรือชื่อตอน เนื่องจากเป็นส่วนที่ทางกองบรรณาธิการของสำนักพิมพ์เป็นกำหนด จากการศึกษาพบว่า ผู้แต่งใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลายในงานเขียนแต่ละเล่ม โดยไม่พบข้อกำหนดตายตัวในการเลือกใช้กลวิธีใดเป็นพิเศษ กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏมี ดังนี้

1) การสร้างคำใหม่ ประกอบด้วย 1) อาศัยแนวเทียบจากคำเดิม มีทั้งการเปลี่ยนเสียงพยัญชนะบางตัว เพื่อสร้างคำใหม่ที่มีเสียงใกล้เคียงกับคำเดิม และการคงคำหรือพยางค์ที่เป็นเอกลักษณ์ของคำประสมบางคำไว้ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ถึงความหมายของคำใหม่และสามารถอ้างอิงคำเดิมได้เช่นกัน 2) นำคำภาษาต่างประเทศมาประสมกับคำไทย ผู้เขียนใช้คำภาษาต่างประเทศที่หลากหลายมาประสมกับคำไทย ซึ่งคำภาษาต่างประเทศที่ผู้เขียนนำมาใช้เป็นคำที่สังคมรู้จัก รู้ความหมาย ถูกใช้ในการสื่อสารของผู้คนเป็นประจำ ผู้อ่านจึงสามารถเข้าใจความหมายของคำใหม่ได้โดย

ไม่ต้องอาศัยการนิยามหรือแปลความ แต่ในบางกรณีผู้เขียนได้นิยามความหมายของคำใหม่เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ เนื่องจากผู้เขียนต้องการให้ความหมายชี้เฉพาะบางประการ 3) สร้างคำประสมขึ้นใหม่ คำใหม่บางส่วนผู้เขียนใช้วิธีประสมคำขึ้นใหม่โดยดึงความหมายหรือนัยสำคัญของคำมาทำให้เกิดคำใหม่ที่มีความหมายชวนฉงนคิด

2) การสร้างสำนวนใหม่อาศัยแนวเทียบจากคำเดิม การสร้างสำนวนใหม่ที่ปรากฏเป็นการนำสำนวนพูด หรือสำนวนคำพังเพยที่มีแต่เดิมมาปรับแก้ใหม่

3) การใช้ภาพพจน์ พบว่า โดยหลักแล้วไม่ได้ใช้เพื่อความสละสลวยของภาษา แต่ใช้เพื่อเปรียบให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงจะพบการใช้ภาพพจน์ชนิดต่างๆ เช่น อุปมา อุปลักษ์ณ์ ในลักษณะที่ต่างออกไป เพราะเป็นการเปรียบเทียบกับชีวิตจริงในยุคปัจจุบัน หรือเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจนเข้าใจง่าย

4) การเล่นคำ ลักษณะของการเล่นคำที่ปรากฏพบว่า มีทั้งการเล่นคำพ้อง คำซ้ำ และการเล่นเสียงสัมผัสของคำ

5) การใช้คำสัมผัสคล้องจอง มีทั้งสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะ เพื่อสร้างความไพเราะฟังแล้วรื่นหู และทำให้จดจำได้ง่าย โดยการใช้สัมผัสคล้องจองในงานเขียนของท่านถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญ เนื่องจากเป็นกลวิธีที่พบมากที่สุดในการใช้ภาษาทั้งหมด

6) การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ พบการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษอยู่เป็นระยะ คาดว่าบางกรณีเป็นเพราะผู้แต่งมุ่งสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจได้โดยง่าย เพราะเหมาะกับบริบทของสังคมในปัจจุบันมากกว่าการเลือกใช้คำไทย แต่บางกรณีน่าจะเลือกใช้คำทับศัพท์ต่างประเทศเพราะต้องการสร้างสีสันและอรรถรสในการอ่านให้มากยิ่งขึ้น

7) การใช้คำตามสมัยนิยมหรือภาษาปาก ภาษาที่ผู้แต่งใช้ส่วนมากเป็นภาษาพูด คำที่ใช้เป็นคำง่ายที่สื่อความหมายตรงตัว ไม่ต้องแปลความ นอกจากนี้ยังมีการใช้คำสแลงและคำศัพท์ที่นิยมตามยุคสมัยอีกด้วย

8) การใช้เครื่องหมายนลชีด ผู้แต่งใช้เครื่องหมายนลชีดอยู่บ่อยครั้ง เพื่อแปลความหมายและเพื่อสร้างอารมณ์ขึ้น

กลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้มากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ การใช้คำสัมผัสคล้องจอง การใช้ภาพพจน์ประเภทอุปมาอุปไมย และการเล่นคำประเภทคำซ้ำ ตามลำดับ โดยกลวิธีต่างๆ ที่ท่านนำมาจากความมุ่งหมายหลักของผู้แต่ง คือ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และสนใจติดตาม

ตารางที่ 1 ตารางบันทึกกลวิธีถ่ายทอดพุทธธรรม : กลวิธีทางภาษา

กลวิธีทางภาษา	รวม (ครั้ง)
การใช้คำสัมผัสคล้องจอง	106
การเล่นคำ ประเภทคำซ้ำ	79
การใช้ภาพพจน์ ประเภทอุปมา	81

1.2.2 กลวิธีการนำเสนอ

1) การยกตัวอย่าง ผู้แต่งใช้วิธีการสอนธรรมะผ่านตัวอย่าง หรือบางกรณีใช้วิธีการสอนธรรมะก่อนแล้วจึงยกตัวอย่างให้เห็นจริง โดยการยกตัวอย่างของผู้แต่งจำแนกได้ 5 ลักษณะ คือ 1) วาทะของบุคคลสำคัญจากหลากหลายวงการ 2) พฤติกรรมหรือประสบการณ์ของบุคคล โดยพบว่า สามารถจำแนกได้เป็นพฤติกรรมหรือประสบการณ์ของบุคคลสำคัญบุคคลใกล้ชิดผู้แต่ง และผู้แต่ง 3) ข้อมูลจากเอกสารและสื่อต่างๆ การยกตัวอย่างนี้ผู้เขียนได้แจ้งที่มาอย่างชัดเจน 4) เรื่องเล่าที่มิระบุแหล่งอ้างอิงปรากฏในกรณีที่เป็นเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะ ซึ่งผู้เขียนเคยได้รับการถ่ายทอดมา มีทั้งเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจ เรื่องเล่าแนวปรัชญา และเรื่องขบขัน 5) เหตุการณ์เป็นเหตุการณ์ร่วมสมัย ซึ่งอาจจะเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมหรือบางกรณีเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ผู้คนสะเทือนใจ และได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์นั้น

2) การอธิบายขยายความ มี 2 ลักษณะ คือ

1) โดยจำแนกเป็นข้อๆ ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจประเด็นที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารอย่างชัดเจน และแยกแยะได้ง่าย 2) ใช้เครื่องหมายขลิขิต เป็นการขยายความที่ใช้เสริม เพิ่มเติมข้อมูล หรือรายละเอียดในเรื่องที่กล่าวถึง

3) การใช้บทสนทนาโต้ตอบ นอกจากจะสร้างความสนใจชวนติดตามให้กับผู้อ่านแล้ว ยังสามารถทำให้ผู้อ่านจินตนาการตามเรื่องราวและเข้าใจความหมายที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารได้ง่ายยิ่งขึ้นด้วย โดยผู้เขียนมักใช้บทสนทนาโต้ตอบในการถ่ายทอดเรื่องเล่าเป็นหลัก

4) การเปรียบเทียบ ผู้แต่งใช้วิธีการสร้างคู่เปรียบเพื่อเทียบให้เห็นความแตกต่าง และความเหมือนอย่างชัดเจน โดยมีมักเปรียบกับสิ่งใกล้ตัว หรือสิ่งที่เราต้องข้องเกี่ยวในชีวิตประจำวัน ซึ่งการใช้กลวิธีนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจได้ง่ายขึ้น

5) การสร้างอารมณ์ขัน เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้หนังสือธรรมะมีความสนุกสนานน่าอ่านมากยิ่งขึ้น มีทั้งการล้อเลียนสังคม เสียดสีล้อเลียนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และมุขตลกที่แต่งขึ้นเพื่อให้ข้อคิด

6) การตั้งคำถาม ผู้แต่งสร้างความน่าสนใจชวนติดตามด้วยการตั้งคำถาม ทั้งในลักษณะถาม-ตอบ และคำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อให้ผู้อ่านฉุกคิด

7) การนิยามคำ เพื่อให้ผู้อ่านมีพื้นฐานความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน แก่ความเข้าใจที่ผิด หรือให้ความรู้สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานพุทธธรรมไม่มากนัก

กลวิธีการนำเสนอที่ผู้เขียนใช้มากที่สุดสามลำดับ ได้แก่ การยกตัวอย่างประเภทวาทะของบุคคล การยกตัวอย่างประเภทพฤติกรรมหรือประสบการณ์ของบุคคล และการเปรียบเทียบ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ตารางบันทึกกลวิธีถ่ายทอดพุทธธรรม : กลวิธีการนำเสนอ

กลวิธีการนำเสนอ	รวม (ครั้ง)
การยกตัวอย่าง ประเภทวาทะของบุคคล	232
การยกตัวอย่าง ประเภทพฤติกรรมหรือประสบการณ์ของบุคคล	215
การเปรียบเทียบ	147

จะเห็นได้ว่ากลวิธีทั้งสองส่วน คือ กลวิธีทางภาษา และกลวิธีการนำเสนออันเป็นสาร (Message) นั้น สะท้อนมาจากคุณลักษณะของท่าน ว.วชิรเมธี (Source) ซึ่งประมวลได้ดังนี้

1) ท่านเป็นผู้มีบุคลิกลักษณะที่ดี (Ethos) ดังที่ อริสโตเติล (อ้างถึงใน เถกิง พันธุ์เถกิงอมร, 2539: 438) กล่าวถึงความน่าเชื่อถือของผู้สังสารว่า บุคลิกของผู้พูดเป็นสาเหตุสำคัญของการพูดโน้มน้าวใจ ซึ่งท่าน ว.วชิรเมธีเป็นผู้ที่มีสติปัญญาลึกซึ้ง มีไหวพริบเขาวงกต มีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง ตั้งใจจริงที่จะรักษาประโยชน์ของผู้ฟัง และเป็นผู้มีวัตรปฏิบัติดี มั่นคงในศีลธรรม

2) ท่านเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือจากการศึกษาประวัติและผลงานของท่านพบว่า ท่านมีประวัติชีวิต ประสบการณ์และการศึกษาที่ดีพร้อม ทั้งทางโลกและทางธรรม นอกจากนี้ด้วยสถานภาพความเป็นพระสงฆ์ของท่าน ซึ่งถือว่าเป็นสถานะที่มีอิทธิพลต่อสังคม และความรู้สึกของผู้คน สอดคล้องกับที่ ภัสวาลี นิติเกษตรสุนทร (2549 : 47) กล่าวถึงสิ่งที่จะช่วยเสริมเสริมความน่าเชื่อถือได้ทางหนึ่งคือสถานภาพ (Status) 3) ท่านมีมุมมองแง่คิดร่วมสมัย เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วยอายุที่ไม่มาก ยิ่งสะท้อนภาพการเป็นบุคคลร่วมสมัย เป็นตัวแทนความคิดความรู้สึกของคนยุคปัจจุบันมีจุดร่วมเดียวกับผู้รับสาร ทำให้ผู้รับสารเปิดใจรับฟัง เปลี่ยนมุมมองความคิดและความรู้สึกต่อธรรมะและศาสนาว่าธรรมะสามารถควบคู่กับการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ได้ กลายเป็นจุดเด่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการในการทำให้เรื่องราวธรรมะมาอยู่ในกระแสหลัก เป็นธรรมะอินเทรนด์ได้ 4) ท่านมีทัศนคติที่ดี ท่านมองว่าธรรมะเป็นเรื่องง่าย เข้าใจง่าย นำไปใช้ง่ายส่งผลให้การสร้างสรรค์งานของท่านออกมาในลักษณะที่ต่างจากการนำเสนอธรรมะในอดีต 5) ท่านเป็น พหูสูต ท่าน ว. วัชรเมธี มีความเป็นพหูสูตอย่างเต็มตัว ท่านรู้มาก เพราะท่านอ่านมาก อ่านหนังสือทุกประเภท เพื่อเก็บเป็นคลังข้อมูลไว้ส่งผลให้งานของท่าน นอกจากจะมีประโยชน์ในแง่การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นวัตถุดิบการเขียนแล้ว ยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลงานของท่านมีคุณภาพ มีความโดดเด่นแตกต่างจากผลงานอื่นๆ เพราะท่านสามารถดึงคลังความรู้ที่หลากหลายครอบคลุมมุมมองทุกด้านมาใช้ในงานเขียนธรรมะของท่านจึงผ่านการนำเสนอในมิติใหม่ ทันสมัย มีความหลากหลาย ตรงใจผู้อ่านครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นฐาน แตกต่างกันได้มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีพื้นฐานความรู้ความสนใจแตกต่างกันไป 6) ท่านรู้ใจผู้รับสาร ท่านสามารถวิเคราะห์ผู้รับสารและความต้องการของผู้รับสารได้อย่างตรงจุด สามารถเข้าถึงความรู้สึกของผู้ฟัง และสะท้อนความเข้าใจที่มีต่อผู้ฟังซึ่งปรากฏในหนังสืออยู่เป็นระยะ

2. วิธีการและรูปแบบในการถ่ายทอดพุทธธรรมผ่านหนังสือธรรมะของท่าน ว. วัชรเมธีให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม

2.1 วิธีการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม คือ การยกตัวอย่างประเภทเหตุการณ์

ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) บริบทภาพรวมของสังคม โดยหยิบยกปัญหาของสังคมในภาพรวมที่ผู้คนกำลังประสบมาชี้ให้เห็นธรรมะในการดำรงชีวิตอย่างมีสติ การแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาตามแนวพุทธ เช่น ปัญหาที่มากับสังคมทุนนิยม การทุจริตคอร์รัปชัน ภาวะคลื่นใต้น้ำเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ ปัญหาของครอบครัวสมัยใหม่ เป็นต้น 2) บริบทเหตุการณ์รายวัน ซึ่งปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์และวิทยุ นำมาเป็นอย่าง หรือเป็นต้นเรื่องในการสอนธรรมะ ที่จะนำไปสู่การป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น 3) บริบทเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยมีทั้งเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชาติต่างๆ เหตุการณ์การเมืองในยุคอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติครั้งยิ่งใหญ่ เป็นต้น

2.2 รูปแบบการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม พบว่า ท่านให้ความสำคัญกับรูปแบบที่ใช้ในการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทสังคม โดยเน้นไปที่ “การถ่ายทอดให้ร่วมสมัย” ประกอบด้วย 1) การใช้ภาษา ต้องเป็นภาษาของคนร่วมสมัย มีคำศัพท์ตามสมัยนิยม ใช้ภาษาปาก สำนวนการเขียนเข้าใจง่าย ไม่รุงรังด้วยศัพท์วิชาการ 2) การยกตัวอย่าง เป็นการยกตัวอย่างที่สมจริง ชัดเจน เหมาะกับเรื่องที่ต้องการสอน เป็นเหตุการณ์ใกล้ตัว โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกิดในยุคสมัยของผู้อ่าน 3) ตัวตนของผู้เขียน เป็นคนร่วมสมัย มีผู้ใช้เขียนร่วมสมัยเพียงวัยวุฒิเท่านั้น แต่ผู้เขียนยังสัมผัสกับเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตนเองทำให้การนำเสนอสอดคล้องกับบริบทของสังคม ชัดเจนในประเด็นปัญหา รวมถึงทางแก้ไขตามแนวพุทธ เนื่องจากผู้เขียนได้เก็บข้อมูล และใช้ประสบการณ์ตรงเพื่อถ่ายทอดพุทธธรรมอย่างถึงแก่น ตรงกับความรู้สึกของผู้ร่วมเหตุการณ์

เมื่อประมวลผลการศึกษาแล้ว พบว่า สิ่งที่ผู้ส่งสาร (Source) ถ่ายทอดผ่านสาร (Message) ด้วยช่องทาง (Channel) หนังสือจนกลายเป็นที่นิยม สร้างกระแสธรรมะอินเทรนด์ได้นั้น เพราะผู้รับสาร (Receiver) รับรู้เอกลักษณ์สำคัญในงานของท่าน และเกิดความประทับใจโดยเอกลักษณ์ในผลงานของท่านมีดังนี้ 1) รูปเล่มโดดเด่น ถือเป็น การพลิกวงการหนังสือธรรมะสำหรับรูปเล่มผลงานธรรมะของท่าน ว. วัชรเมธีที่ตีพิมพ์กับสำนักพิมพ์อมรินทร์ สามารถสร้างความแตกต่างจากหนังสือธรรมะทั่วไป 2)

เข้าใจง่าย ด้วยภาษาที่สื่อสารตรงไปตรงมา ใช้ภาษาพูด
3) ทันทสมัยใช้ได้จริง พุทธธรรมที่ท่านนำมาถ่ายทอดถูก
นำเสนอในมุมมองที่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยไม่ต้องผ่านชั้น
ตอนทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพราะท่านยกตัวอย่างหรือ
แนะนำวิธีที่เป็นเหตุการณ์การดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่เรา
ต้องประสบกันทุกคน พร้อมด้วยเสนอหลักการที่นำไปใช้แก้
ปัญหา 4) เป็นกันเอง ผู้อ่านจะไม่รู้สึกกำลังอ่านหนังสือที่
พระเป็นผู้เขียน เพราะท่วงทำนองการเขียนทั้งหมดคล้ายกับ
การฟังเรื่องราวที่เพื่อนสนิทมิตรสหายญาติพี่น้องเล่าสู่กันฟัง
ทำให้ช่องว่างในความรู้สึกของผู้อ่านที่มีต่อผู้เขียน ต่อหนังสือ
ธรรมะ ต่อหลักธรรมลดลงไปอย่างมาก หลายช่วงผู้เขียนได้ไป
นั่งอยู่ในใจผู้อ่านด้วยความสามารถในการวิเคราะห์ที่ผู้รับสาร
และการถ่ายทอดสารอย่างมีศิลปะ 5) อ่านสนุก การนำเสนอ
ของท่านมีความสนุกสนานดึงดูดใจชวนติดตาม ทำให้ธรรมะ
ไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อ

อภิปรายผล

กระบวนการสร้างสรรค์งานของท่านนับได้ว่า
สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างสารที่ สมควร กวียะ (2546:
287) กล่าวถึงกระบวนการสร้างสารไว้ว่า ประกอบด้วยขั้น
ตอน 4 ขั้นตอน คือ ทำความเข้าใจสาร เรียนรู้และทำความเข้าใจ
เข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ทบทวนทฤษฎีการสร้างสาร กำหนด
แผนกลยุทธ์และการลงมือสร้างสาร ในส่วนของการวิเคราะห์
ผู้รับสารพบว่า ธรรมะมีความเป็นสากล สามารถนำหลักธรรม
ไปใช้ได้กับทุกคน เพียงแต่ปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับภาวะ
ที่เกิดขึ้น ดังนั้นธรรมะส่วนใหญ่ที่ท่าน ว.วชิรเมธีนำเสนอจึง
สามารถเข้าถึงผู้รับสารหลากหลายกลุ่มในเวลาเดียวกันได้ไม่
ยากนัก แต่เหตุที่สำนักพิมพ์แต่ละแห่งมีกลุ่มเป้าหมายที่
ชัดเจน ทำให้งานเขียนของท่านถูกกำหนดผู้รับสาร และ
ประเด็นในการนำเสนอจากสำนักพิมพ์ไปโดยปริยาย

สำหรับขั้นการลงมือเขียนของท่านที่เจาะลึกตรง
ไปตรงมาถึงแก่นที่ต้องการนำเสนอ สอดคล้องกับที่ ปันนิตดา
นพพนาวัน (2533) กล่าวถึง หลักทั่วไปในการสอนของ
พระพุทธองค์ ในส่วนของเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน “สอนตรง
เนื้อหาตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุดไม่กววน ไม่ไขว่เขว ไม่ออก
นอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับเนื้อหา สอนมีเหตุผล ตรง
ตามที่เห็นจริงได้”

กลวิธีที่ท่านว.วชิรเมธีใช้ในการถ่ายทอดหนังสือ
ธรรมะ ในส่วนของกลวิธีทางภาษาที่พบมากที่สุด คือ การใช้
คำคล้องจอง ซึ่งบางคนมองว่าเป็นเอกลักษณ์และเป็นเสน่ห์
เฉพาะตัวของผู้เขียน ส่วนการใช้ภาพพจน์ ประเภทอุปมา
อุปไมยเป็นกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนใช้มากที่สุดเป็นลำดับที่
สอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการตามได้ อัน
จะนำมาสู่ความรู้สึกเข้าใจ และความรู้สึกคล้อยตาม การใช้
ภาพพจน์ของท่านที่แตกต่างจากการใช้ภาพพจน์แบบเดิมๆ
สามารถช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอด
ได้มากขึ้น โดยไม่รู้สึกว่าเรื่องราวหรือหลักธรรมนั้นล้าสมัย
ด้วยการเปรียบเทียบกับสิ่งร่วมสมัย กลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียน
ใช้มากเป็นลำดับที่สาม คือ การใช้คำซ้ำ ซึ่งผู้เขียนมีจุดประสงค์
เพื่อเน้นย้ำ สร้างจุดสะดุดตาสะดุดใจให้ผู้อ่านได้หยุดคิด
พิจารณาตามข้อความนั้นๆ ตรงกับที่ วัลยา ช่างขวัญเย็น
(2528: 149-150) กล่าวว่า เป็นการช่วยให้ข้อความมีน้ำหนัก
ทำให้ข้อความที่เขียนแจ่มแจ้งขึ้นเพราะผู้อ่านสามารถทราบ
จุดประสงค์ของผู้เขียนได้ว่าต้องการเน้นส่วนใด

นอกจากนี้ผู้เขียนยังใช้กลวิธีการสร้างคำใหม่โดย
อาศัยแนวเทียบจากคำเดิม ซึ่งนอกจากจะสร้างอารมณ์ขันให้
กับผู้อ่านได้แล้ว ยังสามารถสร้างการผูกคิดในความหมายอัน
ลึกซึ้งของคำที่ผู้เขียนประสมขึ้น จึงเป็นเหมือนจุดสะดุดให้
ผู้อ่านหยุดพิจารณาการสร้างคำใหม่เป็นส่วนที่แตกต่างอย่างมา
กกับหนังสือธรรมะในอดีตที่มักจะใช้คำศัพท์เชิงวิชาการ ภาษ
บาลี และถ้อยคำสำนวนแบบโบราณที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความ
รู้สึกไม่ร่วมสมัย ไม่สนุก ไม่คล้อยตาม เกิดความรู้สึกห่างไกล
จากความเข้าใจเนื้อหา รวมถึงการสื่อสารความคิดของผู้เขียน
ผิดกับการใช้คำหรือสำนวนของท่าน ว.วชิรเมธี ที่ให้ความรู้สึก
ของผู้อ่านเปลี่ยนไป กลายเป็นการนั่งฟังเรื่องราวสนุกสนาน
มีแง่คิด และสัมผัสได้จริง การนำคำภาษาต่างประเทศมา
ประสมกับคำไทย เป็นอีกกลวิธีที่นับว่ามีความโดดเด่นอย่างยิ่ง
ทำให้ผลงานของผู้แต่งกลายเป็นหนังสือธรรมะที่ทันสมัยมี
เสน่ห์และกลิ่นอายที่ต่างจากหนังสือธรรมะแบบเดิมๆ ด้วย
เหตุที่คำภาษาต่างประเทศที่ผู้เขียนหยิบยกมา เป็นคำที่ใช้กัน
เป็นปกติในสังคมปัจจุบัน จึงยิ่งทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้
ง่ายขึ้น ในความหมายที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอด และรู้สึกถึง
ความร่วมสมัย มีความเป็นปัจจุบัน บางส่วนก็ใช้คำทับศัพท์
ภาษาต่างประเทศ เพราะสามารถสื่อสารได้ง่ายขึ้นและ

ตรงกับความเข้าใจของบุคคลร่วมสมัยมากกว่าการเลือกใช้คำศัพท์บัญญัติ ซึ่งเป็นการสะท้อนว่าผู้เขียนไม่ยึดติดกับกรอบเดิมๆ ของหนังสือธรรมะที่จะปรากฏคำศัพท์ทางการและคำภาษาบาลีไม่มีการใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศตามสมัยนิยมเช่นนี้

ด้วยเหตุที่หลักธรรมในศาสนาพุทธจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับศัพท์ภาษาบาลี ทำให้หนังสือธรรมะจำนวนมากมีภาษาบาลีปรากฏอยู่ตลอดทั้งเล่มจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของหนังสือธรรมะที่ทำให้ผู้อ่านหลายกลุ่มอ่านไม่เข้าใจ รู้สึกว่าหนังสือธรรมะไม่น่าสนใจและเกิดทัศนคติในแง่ลบกับการเรียนรู้อรรถาธิบายธรรมะ ท่านว.วชิรเมธีตระหนักในปัญหานี้ดี งานเขียนของท่านจึงมีภาษาบาลีปรากฏอยู่น้อยมาก และยิ่งถูกนำเสนออย่างมีศิลปะ กล่าวคือ ผู้แต่งนำเสนอคำศัพท์ภาษาบาลีพร้อมการอธิบายความหมายด้วยคำที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ใช่ศัพท์วิชาการ บางส่วนใช้เครื่องหมายขลิขิตเพื่อแปลความหมายให้ผู้อ่าน ทำให้การสอดแทรกคำศัพท์ภาษาบาลีไม่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเบื่อหน่ายหรืองุนงงแต่อย่างใด

ในส่วนของกลวิธีการนำเสนอที่พบมากที่สุด คือ การยกตัวอย่างประเภทวาทนะของบุคคล ซึ่งการยกตัวอย่างวาทนะของบุคคลบางส่วนนั้น เป็นการยกเพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าคุณลักษณะที่ผู้เขียนแล้ว ยังมีบุคคลอื่นๆ ที่เห็นด้วยหรือสนับสนุนความคิดของผู้เขียน โดยสามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดการใช้หลักฐานสนับสนุนสาร (วรวัดน์ จินตกานนท์, 2549: 283 - 285) ประเภทคำรับรอง โดยมีทั้งคำรับรองของผู้เชี่ยวชาญ คำรับรองจากผู้มีชื่อเสียง และคำรับรองจากบุคคลทั่วไป กลวิธีการนำเสนอที่พบมากเป็นอันดับสองคือ การยกตัวอย่างพฤติกรรมหรือประสบการณ์ของบุคคลโดยเป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง เป็นรูปธรรมชัดเจน มีเหตุผลที่นำไป ซึ่งผู้เขียนยกตัวอย่างให้สอดคล้องกับหลักธรรมที่ต้องการนำเสนอ นอกจากนี้ยังมีการยกตัวอย่างเรื่องเล่าที่ไม่ระบุแหล่งอ้างอิง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องเล่าที่มีเหตุผล ไม่ใช่เรื่องมโน เป็นไปตามจุดประสงค์หลักในการถ่ายทอดสารของผู้เขียนที่มีความมุ่งหมายให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย เห็นภาพชัดเจน และรู้สึกว่าการธรรมะเป็นเรื่องใกล้ตัว กลวิธีที่พบมากเป็นลำดับที่สาม คือ การเปรียบเทียบ ซึ่งมีทั้งการเปรียบเทียบแบบอุปมา อุปลักษณ์ รวมถึงการเปรียบเทียบโดยยกเรื่องราวสองลักษณะมาเทียบเคียงกันเป็นอีกวิธีนำเสนอที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น

ในส่วนของวิธีการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม ผู้เขียนใช้การยกตัวอย่างประเภทเหตุการณ์เป็นหลัก ซึ่งการยกตัวอย่างลักษณะนี้เป็นการดึงให้ผู้อ่านเข้ามาใกล้กับเรื่องราวที่น่าเสนอมากขึ้น เนื่องจากผู้อ่านสามารถเห็นภาพตามได้ บางเหตุการณ์ที่ยกขึ้นมาเป็นเหตุการณ์ที่ผู้อ่านประสบด้วยตนเอง ทำให้การโน้มน้าวใจ และการถ่ายทอดพุทธธรรมทำได้ง่ายขึ้น หากเป็นกรณีที่ผู้อ่านไม่มีประสบการณ์ร่วม เช่นเหตุการณ์เชิงประวัติศาสตร์ ผู้อ่านก็สามารถตระหนักได้ถึงเหตุผลที่นำไปของเรื่องราวตามการบันทึกและถ่ายทอดกันมา ซึ่งล้วนเป็นข้อเท็จจริง การที่ผู้เขียนใช้ต้นเรื่องเป็นตัวอย่างเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคม มีประโยชน์กับผู้อ่านอย่างยิ่งในการเป็นคำเตือนคำสอน หรือคำปรึกษาที่ทำให้ผู้ตกในห้วงทุกข์แห่งบริบทสังคมขณะนั้นสามารถหลุดพ้นได้ หรือบางคนที่กำลังจะตกหลุมพรางของกิเลสก็สามารถถอนตัวคืนสติได้ทัน ซึ่งจุดนี้เองทำให้หนังสือธรรมะของท่านเป็นหนังสือธรรมะที่ร่วมสมัยด้วยการหยิบยกเหตุการณ์ที่เป็นบริบทของสังคม นำมาจำแนกแยกแยะ และหลักธรรมที่เหมาะสมอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้อ่าน

สำหรับรูปแบบการถ่ายทอดพุทธธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมผู้เขียนใช้การถ่ายทอดให้ร่วมสมัย ตั้งแต่ตัวตนของผู้เขียน มีบุคลิกภาพของผู้นำเสนอธรรมะที่รู้จักจริง น่าเชื่อถือเป็นคนแห่งยุคสมัย ภาษาเขียนเข้าใจง่ายใช้ ศาสตร์ร่วมสมัยมาช่วยในการอธิบาย วิธีคิด เรื่องราวที่น่ามาเสนอมีลักษณะร่วมสมัย เป็นธรรมะสำหรับคนยุคนี้ และต้องนำไปใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน ผ่านการนำเสนอที่ไม่ยึดติดกรอบแบบเดิมๆ ทั้งลีลาและช่องทางการนำเสนอ ทั้งหมดนี้จึงทำให้หนังสือธรรมะของท่านว.วชิรเมธีกลายเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกระแสธรรมะอินเทรนด์

นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบอวัจนภาษาต่างๆ ที่ปรากฏในงานเขียน เป็นส่วนที่ช่วยผลักดันให้งานเขียนนี้แตกต่างโดดเด่นและเสริมให้งานเขียนของท่าน ว.วชิรเมธีเป็นหนังสือธรรมะที่อินเทรนด์ตรงใจผู้อ่านร่วมสมัย กล่าวคือ รูปเล่ม ภาพปก ภาพประกอบ สีสันทที่ใช้ เป็นปัจจัยสำคัญและเป็นปัจจัยต้นๆที่ทำให้ผู้อ่านเลือกหยิบหนังสือธรรมะของท่านว.วชิรเมธีมาอ่านด้วยหน้าที่ดึงดูดใจ ดูแตกต่างจากหนังสือธรรมะอื่นๆ เมื่อเปิดอ่านพบว่าท่วงทำนองการเขียนเนื้อหาสาระ และการนำเสนอโดดเด่นแปลกใหม่ เข้าใจง่าย

ยิ่งทำให้ ชื่อของท่าน ว.วชิรเมธีเป็นที่จดจำในกลุ่มผู้อ่าน ซึ่งทำให้ในเวลาต่อมา มีผู้อ่านจำนวนมากติดตามงานเขียนของท่าน ชื่อ ว.วชิรเมธีจึงเป็นการดึงดูดผู้อ่านเป็นหลักแทนที่อวัจนภาษาที่ปรากฏ ความนิยมผลงานที่เกิดขึ้นจึงมาจากส่วนของอวัจนภาษาหน้าตารูปเล่มอยู่ไม่น้อย

ส่วนอวัจนภาษาในงานหนังสือธรรมะของท่านนั้น แม้ว่างานเขียนบางเล่มจะถูกกำหนดกรอบจากทางสำนักพิมพ์ในส่วนของการแนะนำเสนอ แต่ก็มิได้เป็นอุปสรรคทำให้สูญเสียเอกลักษณ์หรือความเป็นตัวตนในการนำเสนอของท่านแต่อย่างใด ท่านยังสามารถคงท่วงทำนอง สลีลาการเขียน การใช้ภาษา การนำเสนอสารในรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์ของท่านได้อย่างชัดเจน

สำหรับข้อสังเกตใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ ทฤษฎีหลักที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ “แบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล” ซึ่งในส่วนของผู้ส่งสาร (Source) นั้นเป็นผู้ส่งสารเพียงคนเดียวแต่ในงานวิจัยนี้พบว่าผู้ส่งสารเป็นกลุ่มบุคคล ประกอบด้วยท่าน ว.วชิรเมธีในฐานะผู้เขียน และคณะจัดพิมพ์ทางสำนักพิมพ์ ซึ่งมีทั้งบรรณาธิการ ทีมวาดภาพประกอบ เป็นต้น แต่งานเขียนที่ปรากฏนั้นยังสามารถคงคุณภาพของการสื่อสารเข้าขั้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมทุกเล่ม จึงหมายความว่าผู้ส่งสารนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นเพียงบุคคลเดียวก็สามารถทำให้องค์ประกอบของการสื่อสารสมบูรณ์และสามารถถ่ายทอดสารที่มีประสิทธิภาพได้

อนึ่ง อาจเป็นผลมาจากการที่ท่าน ว.วชิรเมธีเป็นผู้ควบคุมการผลิตตลอดขั้นตอนการจัดทำหนังสือ ตั้งแต่การเป็นริเริ่มประเด็น การเขียน กระทั่งเข้าสู่กระบวนการเชิงเทคนิคของทางสำนักพิมพ์ท่าน ว.วชิรเมธีก็มีส่วนร่วมในการคิดพิจารณา แสดงความคิดเห็น และตรวจสอบความถูกต้องทั้งเชิงเนื้อหา และการนำเสนอ เพื่อให้สอดคล้องตรงตามความมุ่งหมายของท่าน ดังนั้น การทำงานของกลุ่มผู้ส่งสารทั้งหมดนี้จึงยังคงอยู่ในความควบคุมของผู้เขียนเจตจำนงในการสื่อสารจึงไม่ผิดเพี้ยนไปจากความตั้งใจของผู้ส่งสาร อันทำให้ความเป็นเอกภาพในการนำเสนองานชัดเจนและแข็งแกร่ง

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาผู้ส่งสาร (Source) และสาร (Message) ดังนั้นยังขาดองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารอีก 2 ส่วน คือ สื่อ (Channel) และ ผู้รับสาร (Receiver) หากมีการทำวิจัยสืบเนื่องควรศึกษาในส่วนของสื่อและผู้รับสารให้ครบทั้งกระบวนการ อันจะทำให้เห็นผลลัพธ์จากสารของท่าน ว.วชิรเมธีอย่างชัดเจน

2. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะสื่อประเภท “หนังสือ” ซึ่งมีมิติการนำเสนอสู่ผู้รับสารแตกต่างจากสื่อประเภทอื่น จึงควรศึกษาเปรียบเทียบกับสื่ออื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อสะท้อนการนำเสนอธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธีที่ปรากฏในสื่อหลากหลายรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

- [1] กิตติ กันภัย. 2551. จิตวิทยาการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราคณะนิเทศศาสตร์.
- [2] กิติมา สุรสนธิ. 2542. ความรู้ทางการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [3] กรรณิการ์ อัครดรเดชา. 2550. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] จิราพร เนติธาดา. 2542. วิธีการถ่ายทอดธรรมะของหลวงพ่อบุญมา สุภโท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [5] จำนง วิบูลย์ศรี. 2538. หลักและการปฏิบัติทางวาจาเทศ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [6] ดารุเรศ กาศโอสถ. 2543. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. ปทุมธานี : คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- [7] เอกกิจ พันธุ์เกษม. 2539. “การเขียนเพื่อการสื่อสาร” ในเอกสารคำสอนรายวิชา 1540204. สงขลา: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.
- [8] ธัญญา สังขพันธ์. 2539. วรรณกรรมวิจารณ์. ปทุมธานี: นาค.

- [9] นิตยา จิงเกษมสุข. 2531. กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจิตใจผู้เข้ารับการอบรม ของสำนักธรรมปฏิบัติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [10] ประมะ สตะเวทิน. 2539. การสื่อสารมวลชน : กระบวนการและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [11] ประมะ สตะเวทิน. 2526. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- [12] ประมวลสาระชุดวิชา 15701 ปรัชญานิเทศศาสตร์ และทฤษฎีการสื่อสาร. (2548). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [13] ปันนัตตา นพพานวัน. 2533. การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [14] ปุณณช ชุตินา. 2543. ปรัชญาการสื่อสารในธรรมสารของพุทธศาสนิกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [15] พัทธนี เขยจรรยาและคณะ. 2548. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์ : ประมวลศัพท์วิชาการ ทฤษฎีสำคัญวิธีศึกษาวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- [16] พิสิทธิ์ กอบบุญ. 2548. ปุจฉา - วิสัชนา : กลวิธีทางวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทยพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทดุขุณี
- [17] บัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [18] เมตตา กฤตวิทย์และคณะ. 2532. ทฤษฎีแม่บททางนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [19] เมตตา กฤตวิทย์และคณะ. 2530. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ชมรมวิจัยและพัฒนา นิเทศศาสตร์.
- [20] รจิตลักษณ์ แสงอุไร. 2548. การสื่อสารของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [21] ลอ หุตางกูร. 2524. หลักการสื่อสารภาษา : คู่มือเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.
- [22] ว.วชิรเมธี. 2546. กำลังใจแต่ชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เรือนปัญญา.
- [23] ว.วชิรเมธี. 2551. คนสำราญ งานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [24] ว.วชิรเมธี. 2550. ตะแกรงร้อนทอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- [25] ว.วชิรเมธี. 2553. ตะแกรงร้อนทอง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- [26] ว.วชิรเมธี. 2552. ธรรมะเกร็ดแก้ว. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [27] ว.วชิรเมธี. 2552. ธรรมะคลายใจ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [28] ว.วชิรเมธี. 2551. ธรรมะอองงาม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [29] ว.วชิรเมธี. 2552. ธรรมะดับร้อน. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [30] ว.วชิรเมธี. 2552. ธรรมะติดปีก. พิมพ์ครั้งที่ 26. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [31] ว.วชิรเมธี. 2552. ธรรมะท่าไม้. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [32] ว.วชิรเมธี. 2552. ธรรมะน้ำเอก. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [33] ว.วชิรเมธี. 2552. ธรรมะบันดาล. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [34] ว.วชิรเมธี. 2550. ธรรมะศักดิ์สิทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [35] ว.วชิรเมธี. 2552. ธรรมะศักดิ์สิทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [36] ว.วชิรเมธี. 2549. ธรรมะสบายใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [37] ว.วชิรเมธี. 2553. ธรรมะสบายใจ. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [38] ว.วชิรเมธี. 2552. ธรรมะหลับสบาย. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [39] ว.วชิรเมธี. 2550. ธรรมาค้ำขึ้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์เวิร์คพอยท์.

- [40] ว.วชิรเมธี. 2547. ปรัชญาหน้าบ้าน. กรุงเทพมหานคร: เรือนปัญญา.
- [41] ว.วชิรเมธี. 2553. มองลึก นึกไกล ใจกว้าง. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปรมาณู.
- [42] ว.วชิรเมธี. 2552. รู้ก่อนตาย ไม่เสียดายชาติเกิด. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปรมาณู.
- [43] ว.วชิรเมธี. 2547. เราชักแม่. กรุงเทพมหานคร: หนังสือผูกเสี่ยว.
- [44] ว.วชิรเมธี. 2553. ลายแทงแห่งความสุข. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปรมาณู.
- [45] ว.วชิรเมธี. 2552. ลายแทงแห่งความสุข. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปรมาณู.
- [46] ว.วชิรเมธี. 2548. สบตากับความตาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [47] ว.วชิรเมธี. 2552. สบตากับความตาย. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- [48] ว.วชิรเมธี. 2552. Love Analysis มหัศจรรย์แห่งรัก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เทน้ำเทท่า.
- [49] วิรัช ลภรัตน์กุล. 2526. วาทีนเทศและวาทีศิลป์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- [50] ศักดา ปั่นเหนงเพชร. 2528. ภาษากับการสื่อสาร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์.
- [51] ศุภรศม์ ฐิติกุลเจริญ. 2540. ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [52] สมควร กวียะ. 2545. การสื่อสารมวลชน : บทบาทหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ และความรับผิดชอบ. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์.
- [53] สมชาติ กิจยรรยง. 2542. ศิลปะในการถ่ายทอด. กรุงเทพมหานคร: เรือนบุญ.
- [54] สมเกียรติ เรื่องอนันต์เลิศ. 2539. การเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [55] เสนาะ ดีเยาว์. 2541. การวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [56] อธิคม สวัสดิ์ญาณ. 2551. พุดชนะใจ : ศิลปะการเกลี้ยกล่อมแบบเหนือชั้น. กรุงเทพมหานคร : เต่าประยุกต์.
- [57] อรวรรณ บิลันธนโสภา. 2537. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [58] อวยพร พานิชและคณะ. 2543. ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [59] อัญชลี ธีรเนตร. 2543. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [60] เอกสารการสอนชุดวิชา 15201 หลักและทฤษฎีการสื่อสาร. 2531. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [61] เอกสารการสอนชุดวิชา 15232 ทฤษฎีและพฤติกรรม การสื่อสาร. 2547. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [62] เอกสารการสอนชุดวิชา 15234 การสร้างสารในงานนิเทศศาสตร์. 2548. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.